

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 6 mars 1888, kl. 5 e. m.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande för Riksdagen af förslag till sammanslagning af post- och telegrafverken.

Uti en till utskottet hänvisad motion, n:o 169, har herr *P. Waldenström* från Gefle föreslagit, att Riksdagen behagade besluta i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästa Riksdag inkomma med proposition om sammanslagning af post- och telegrafverken. I afseende å detta förslag har motionären hänvisat till en af herr *Cl. Adelsköld* vid innevarande riksdag inom Första Kammaren väckt motion, n:o 37, hvori hemstälts, att Riksdagen måtte »i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästa Riksdag inkomma med nådig proposition till sammanslagning af post- och telegrafverken och statstelegrafernas ställande såsom en afdelning under chefen för Kongl. postverket». Berörda af herr *Adelsköld* afgifna motion innefattar *dels* åtskilliga anmärkningar emot Kongl. Maj:ts den 31 sistlidne december gifna nådiga proposition till Riksdagen, angående skatt å vissa enskilda telefonanläggningar, och *dels* — efter anmärkning att det torde finnas andra staten värdigare och bättre medel, än telefonskatten, att hjälpa telegrafverket — följande motivering:

Redan för flera år sedan väcktes fråga om att förena kongl. telegrafverket med kongl. posten, och i sitt underdåniga anförande till statsrådsprotokollet den 31 nästlidne december, angående skatt på telefo-

nera, har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet påpekat, att tiden möjligen kunde vara inne att närmare tänka på en sådan sammanslagning.»

»Ingen, allra minst motionären, har sagt eller kunnat säga, att icke kongl. telegrafverket i Sverige är i alla afseenden utmärkt för tillmötesgående, ordentlighet och punktlighet, och ingen kan heller med fog klandra kongl. styrelsen därför, att den håller på sina rättigheter och med alla lofliga medel vill sålunda befordra *verkets* förkofran; men en annan fråga är, om en sådan statslyx som ett särskildt embetsverk för elektriska telegrafer och ett särskildt för posten med hvar sin generaldirektör och stab är nödvändig i Sverige, då Preussen, Frankrike m. fl. stormagter icke bestått sig med en sådan, utan mera anspråkslöst nöjt sig med att förena post- och telegrafverken under samma chef. Bifogade tabell öfver antalet invånare, post- och telegrafstationer, befordrade bref och telegram, inkomst af post och telegraf i Sverige, Tyska riket och Frankrike, synes bekräfta att, om post- och telegrafverken kunna vara förenade under en hand i Tyskland och Frankrike, så borde detta vara förhållandet äfven här, samt att det varit ett lika stort misstag att posten och telegrafen som jernvägs- trafik- och byggnadsstyrelserna varit åtskilda under olika chefer. Man bör vara tacksam mot regeringen, att detta sistnämnda misstag rättats, och det är att hoppas, att då sådant utan större rubbningar eller fara för landet kunnat ske med jernvägsstyrelserna, så bör det äfven kunna åvägbringas med post- och telegrafverken, blott god vilja finnes. Fördelen af en sådan sammanslagning under en chef af dessa båda verk af samma natur vore icke så obetydlig, ty två styrelser med särskilda embetslokaler kosta alltid mer än en. Vidare finnas på många ställen telegrafstationer, der det ej expedieras mer än 50 till 100 telegram i månaden, eller 2 à 3 om dagen, hvilkas expedierande i medeltal ger tjenstemannen 15 à 20 minuters sysselsättning om dagen.»

»Dylika stationers debet måste naturligtvis stå i ledsamt förhållande till kredit.»

»Hvad vore då naturligare än att på dylika ställen telegrafapparaten insattes på postkontoret, som ju alltid finnes på ort, der statstelegraf är inrättad. Men detta går icke an, såsom det nu är ställdt, med två skilda verk för telegraf och post. På hvarje plats, om än så obetydlig, måste finnas 2:ne särskilda lokaler för posten och telegrafen med olika tjenstemän, som sakna sysselsättning; och i stället att förena tjensterna och derigenom minska kostnaderna, indrager kongl. telegrafstyrelsen stationerna, som på sådant sätt icke *kunna* bära sig,

eller fordrar att allmänheten och telefonerna skola betala misstagen och förlusterna.»

»Sammanfördes åter de båda verken, skulle säkert på många handelsplatser och större byar, dit det under nämnda förhållanden icke är tänkbart att draga telegraf, sådana förbindelser med stora världen utan förlust för statsverket kunna åstadkommas.»

»Exempelvis kan anföras, att i Tyskland har man i ej mindre än omkring 5,000 mindre postkontor på landet insatt telefoner, hvarigenom de mer svårskötta telegrafapparaterna kunnat indragas, och meningen är att i ytterligare 800 st. verkställa en sådan ändring.»

»Att såväl den korresponderande allmänheten som tjänstemännen vid posten och telegrafen icke skulle blifva lidande på föreningen af dessa båda verk, torde med visshet kunna förutses, ty kongl. telegrafstyrelsen har ofta, till följd af sina mindre goda finanser, sett sig nödsakad att fordra bidrag till telegrafstationers uppehållande af kommun och enskilde eller göra indragningar och förknappningar ej minst till förfång för allmänheten.»

»Genom att således sammanslå kongl. post- och telegrafverken och ordna saken på ett mera praktiskt sätt, skulle säkerligen lätt nog kunna åvägbringas den besparing i omkostnader för telegrafverket, som erfordras att bestrida den kommande och antagligen blifvande årliga bristen, så att inga orättmätiga skatter behöfde upptagas af telefonerna för telegrafens skull.»

Frågan om post- och telegrafverkens förening är ingalunda ny inom Riksdagen. Med anledning af en utaf Riksdagens revisorer gjord framställning anhöll nemligen Riksdagen i skrifvelse den 13 maj 1868, att, efter förutgången utredning af de fördelar och olägenheter, som kunde härflyta af post- och telegrafverkens förening under en gemensam styrelse, Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag till en normalstat för postverket, hvilken stat, för den händelse att en förening af de båda inrättningarna befundes fördelaktig, äfven borde omfatta telegrafverket.

Sedan emellertid vid föredragning af detta ärende den 12 december 1869 Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, funnit någon annan åtgärd i anledning af Riksdagens framställning icke då böra ifrågakomma än *meddelande af det förklarande, att å de orter, der båda styrelserna funne sådant lämpligt, befattningarna såsom postexpeditör och*

telegrafstationsföreståndare vid inträffande ledighet finge hos samma person förenas, blef år 1871 vid regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel frågan om post- och telegrafverkens förening under en gemensam förvaltning å nyo till behandling upptagen af Riksdagen, som i skrifvelse den 10 maj samma år hemställde, att frågan om post- och telegrafverkens förening måtte komma under förnyad ompröfning, på det att, om föreningen af de båda verken vunne godkännande, ett organisationsförslag i sådant syfte måtte varda utarbetadt.

Efter det att med anledning häraf ett yttrande i ämnet till finansdepartementet afgifvits af dåvarande chefen för telegrafverket, fann likväl, under åberopande af omständigheter utaf mera tillfällig art, såsom att frågan om post- och telegrafverkens förening icke lång tid förut varit understäld Kongl. Maj:ts pröfning, att sedan dess icke några förändrade förhållanden inträdt och att icke ens vid något af verken chefsplatsen vore för tillfället ledig, Kongl. Maj:t den 3 november 1871 skäligt förklara, att någon åtgärd i anledning af Riksdagens ifrågavarande framställning icke påkallades. Likväl utfärdade Kongl. Maj:t den 6 juni 1873 nådigt bref till poststyrelsen, innefattande bestämmelser, åsyftande att så mycket som möjligt befrämja förberörda, af Kongl. Maj:t den 12 december 1869 medgifna förening af befattningarna såsom postexpeditör och telegrafstationsföreståndare, bland hvilka bestämmelser särskildt må anmärkas den, att *fullmagter och konstitutorialer å alla sådana befattningar vid post- och telegrafanstalterna, som af post- eller telegrafstyrelsen tillsättas, skola innehålla föreskrift om skyldighet för den derigenom utnämnde att underkasta sig icke allenast den utvidgade och förändrade tjänstgöring, som af möjligen ifrågakommande förening mellan post- och telegrafstjänst kan föranledas, utan ock den förflyttning till annan tjänstgöringsort, som kan varda honom ålagd.* Dessutom blef af en för uppgörande af förslag till lönereglering för generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen nedsatt komité hemstäldt, att, derest en förening af post- och telegrafanstalter fortfarande ansåges önskelig, *äfven till innehafvare af tjänster inom de begge styrelseverken måtte utsträckas föreskriften om skyldighet att underkasta sig den utvidgade och förändrade tjänstgöring, som af post- och telegrafverkens möjligen ifrågakommande förening under en gemensam styrelse kunde komma att härflyta; och blef denna framställning så väl af Kongl. Maj:t som af Riksdagen bifallen.*

Vid 1880 års riksdag väcktes inom Första Kammaren af R. Tornérhjelm och inom Andra Kammaren af C. J. Svensén motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående post- och telegrafverkens förening. I anledning af dessa motioner fattades af båda kamrarne

sammanstående beslut om en dylik skrifvelses aflåtande, och skrifvelsen expedierades under den 12 maj 1880. I denna skrifvelse anmärkes, *dels* att det mål, som med kongl. brefvet den 6 juni 1873 afsetts, syntes endast i mycket ringa mån hafva blifvit uppnådt, då, enligt hvad Riksdagen inhemtad, antalet förenade postexpeditioner och telegrafstationer då uppginge blott till fem, hvartill dock komme, att styrelserna för post- och telegrafverken fattat beslut om förening af ytterligare två post- och telegrafanstalter; och *dels* att de redan i ärendet fattade, här ofvan anmärkta, beslut knappt gäfvade anledning till annat antagande än att den åsigt redan gjort sig gällande, att en verklig och fullständig förening af post- och telegrafverken borde genomföras. Vidare heter det i Riksdagens ifrågakvarande skrifvelse:

»Såsom skäl mot föreningen har blifvit åberopad den omständigheten, att mellan göromålen inom de begge embetsverken icke skulle finnas någon sådan likhet, att deraf kunde hemtas skäl till verkens förenande under samma styrelse; men utom det att i många andra länder en mot denna uppfattning stridande åsigt gjort sig gällande, kan emellertid med fog anmärkas, att skriftliga meddelandens fort-skaffande med telegraf eller post icke innefatta så olikartade bestyr, att ej åtskilliga andra förrättningar, som under de senare åren åt detta verk uppdragits, såsom att medelst postanvisning och postförskott bedriva en mycket vidsträckt bankrörelse, besörja requisition af tidningar och tidskrifter med skyldighet att uppbära och redovisa prenumerationsafgifter m. m., måste anses mera främmande för den verksamhet, som ursprungligen tillhört postverket. Vidare har under ²⁴⁵frågans tidigare behandling blifvit anmärkt, att från förhållandena i främmande länder icke kunde hemtas något stöd för yrkandet på post- och telegrafverkens förening. Sålunda hade i de flesta andra länder, bland hvilka särskildt omförmålt Frankrike, Österrike, Spanien och Portugal, telegrafärendenas handläggning varit och vore fortfarande öfverlemnad åt en särskild administration, utan all sammanblandning med postverket. I Preussen, der ett försök gjorts med de begge verkens förening, hade desamma sedermera blifvit från hvarandra helt och hållet skilda, och i Norge egde icke något samband rum i behandlingen af post- och telegrafverkens angelägenheter. Deremot bör likväl erinras, att under de senare åren en förening af post- och telegrafverken egt rum icke allenast i Frankrike, Österrike och Spanien, utan äfven i Storbritannien, likasom en dylik förening finnes genomförd i Belgien, Schweiz, Rumänien och Serbien, hvarförutom äfven för kamrarne i Portugal läres framlagts förslag i enahanda syfte; att äfven i Tyskland under de senare åren post- och telegrafverken blifvit ånyo och fullständigt för-

enade, samt att i Norge regeringen nyligen föreslagit vidtagande af anordningar, som afse att vidga kretsen af de ärenden, hvilka böra af den för post- och telegrafförvaltningen gemensamma personal handläggas.»

»Mot en likaledes yttrad tvekan, huruvida någon väsentlig besparing skulle vinnas genom den ifrågasatta föreningen, torde kunna erinras, att, enligt hvad erfarenheten ådagalagt, en dylik besparing kan åstadkommas genom förening af fullständig postanstalt med telegrafstation, och detta utan att i någon mån åsidosättes hvad af postanstalt eller telegrafstation kan och bör fordras. En mycket väsentlig förmån är också den, att sålunda minskas antalet af svagt, i många fall otillräckligt aflönade tjänstemän. En annan fördel särskildt för postutvexlingen torde ligga deruti, att å orter, der det finnes nödigt att bibehålla tvänne tjänstemän för den gemensamma post- och telegrafanstalten, således beredes ett i många fall förut saknad tillfälle att åtminstone vid större och viktigare posters afsändande och mottagande påkalla närvaro af tvänne tjänstemän, en förmån af så mycket större betydelse, som utan tvifvel en bland de största olägenheterna af det i allmänhet ringa antalet tjänstemän, som finnes vid postanstalterna i landsorten anstälde, är att söka i den omständigheten att, då innehållet af en ankommen post uppgifves icke hafva öfverensstämt med den posten åtföljande karta, någon bevisning icke alltid kan åstadkommas, huruvida de felande försändelserna antingen aldrig afgått från inlemningsorten eller blifvit under vägen förskingrade eller möjligen gått förlorade först efter ankomsten till adresspostanstalten; hvadan, och då stora penningarremisser ofta åtfölja posterna, det måste vara i hög grad angeläget, att kontrollerna härvid så mycket som möjligt fullständiggöras.»

»Vidare torde med anledning af ytterligare anmärkningar mot förslaget böra erinras, att, oberoende af förening med postanstalt, det redan före 1875 års utgång befunnits med telegrafverkets fördel öfverensstämmande att till statstelegrafstationer förändra alla förut varande så kallade privattelegrafstationer, samt att den erfarenhet, som hittills vunnits i afseende å förenade post- och telegrafstationer, visserligen icke gifver anledning antaga, att en eller annan kommun skulle söka motsätta sig postens expedierande i lägenhet, som åt telegrafverket upplåtits, men att emellertid om, mot hvad rimligtvis kan antagas, någonstädes ett liknande yrkande skulle komma att framställas, något hinder icke synes böra möta därför, att — med samma rätt som hittills stationslokals tillhandahållande gjorts till vilkor för att en ort skulle beredas tillfälle till telegramvexling — äfven medgifvande att

samma lokal må användas jemväl för postgöromålens bestridande fordras för fortsatt tillgodonjutande af omförmälda förmån; att den erfarenhet, som vunnits under mer än ett årtionde, väl torde få anses tillräckligt ådagalägga, att någon mera utsträckt förening af post- och telegrafanstalter icke är att påräkna ensamt på grund deraf, att post- och telegrafverken lyda under samma statsdepartement, ett samband, som icke synes vara egnadt att utöfva något synnerligt inflytande på sättet för användande af de begge verkens personal, helst det torde böra erkännas, att endast en för begge styrelserna gemensam chef kan ega sådan kännedom om ifrågavarande personal, som erfordras för att kunna bedöma, när genom förflyttningar, som af författningarne medgifvas, samt genom vidtagande i öfrigt af lämpliga åtgärder utväg kan beredas att genom samma person — vare sig han användes som föreståndare eller som biträdande tjänsteman — få såväl post- som telegraftjänstgöringen bestridd, samt att, äfven om icke bibehållandet af särskilda styrelser för post- och telegrafverken skulle verka hinderligt för en mera utsträckt förening af post- och telegrafanstalter, väl kunde uppstå någon tvekan om det lämpliga uti att i synnerlig mån befrämja upprättandet af gemensamma post- och telegrafanstalter, hvilka till *en* del skulle lyda under en styrelse och till *en annan* del under en annan styrelse, då, såsom äfven Riksdagen i skrifvelse den 10 maj 1871 erinrat, kontrollen öfver två olika verks kassor hos en och samma tjänsteman måste blifva ofullständig, såvida icke båda dessa verk hafva gemensam öfverstyrelse och bokföring.»

»Då de skäl, hvilka sålunda och i öfrigt blifvit anförda mot en sådan anordning, som förslaget afser, dels, till följd af flera i en senare tid inträffade förändringar, förlorat sin betydelse, dels icke synas vara af beskaffenhet att förringa vigten af de omständigheter, hvilka tala för genomförande äfven inom vårt land af en reform, som redan blifvit vidtagen inom de flesta andra länder med mera utbildadt kommunikationsväsen, får Riksdagen härmed i underdånighet anhålla om utarbetande och framläggande för näst sammanträdande Riksdag af ett sådant på post- och telegrafverkens förenande under en gemensam styrelse grundadt organisationsförslag, som i Riksdagens skrifvelse den 10 maj 1871 omförmäles.»

Med anledning af Riksdagens nu omförmälda framställning afgifvos, på grund af särskilda Kongl. Maj:ts befallningar, underdåniga

yttranden, af generalpoststyrelsen den 24 juli och af telegrafstyrelsen den 16 november 1880, hvarefter båda styrelserna under den 6 maj 1881 afgåfvo infordradt gemensamt underdånigt utlåtande, innefattande förslag dels till stat för den ifrågasatta gemensamma styrelsen för post- och telegrafverken, dels ock till ordnande af de båda verkens pensionsväsende, dervid dock, med afseende å de olika meningar, som vid dessa ärendens behandling hos de begge styrelserna gjort sig gällande, hvardera styrelsen särskildt redogjort för de omständigheter, hvilka, enligt dess åsigt, borde vid frågornas bedömande vinna afseende*.)

I utlåtandet af den 24 juli 1880 yttrar *generalpoststyrelsen*, med afseende å den *besparing*, som genom post- och telegrafverkens förening skulle beredas statsverket, till en början följande:

»Derest äfven framgent, såsom generalpoststyrelsen synes lämpligt, vidhållas den i nådiga brevet den 6 juni 1873 uttalade grundsats, att — då hos samma person förenas befattningar, för hvilka löner eller arfvoden äro uppförda å såväl postverkets som telegrafverkets stater — innehafvare af sålunda förenade befattningar i allmänhet icke bör ega uppbära mer än tre fjerdedelar af den å hvardera staten uppförda lön eller arvode,

måste i utgifterna å aflöningsstat uppkomma en årlig besparing, som — för så vidt efter hand kunde beredas tillfälle att, utan tillökning i biträdespersonalen, åt samma personer uppdraga befattningarne såsom föreståndare för post- och telegrafanstalterna å alla de orter, der postutvexlingen besörjes genom postexpedition och hvarest finnes stats-telegrafstation, hvars sammanlagda antal afsända och mottagna telegrammer icke i medeltal öfverstiger tio om dagen***) — för postverket beräknas komma att uppgå till kronor 14,062: 50

samt enligt de upplysningar, som generalpoststyrelsen varit i tillfälle inhemta, kunde för telegrafverket antagas komma att belöpa sig till » 9,412: 50

..... sammanlagdt kronor 23,475: —»

Generalpoststyrelsen tillägger, i fråga om besparingen:

att, enligt hvad antagligt vore, en dylik inskränkning i tjänstemannapersonalen kunde genomföras äfven å en och annan ort, der telegramantalet uppginge till något mer än tio om dagen, lika som det icke

*) Såväl Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 12 maj 1880 som ock de i anledning deraf afgifna underdåniga utlåtanden med de i samma utlåtanden återopade bilagor finnas intagne i ett från trycket utgifvet häfte med titel: »Handlingar rörande post- och telegrafverkens förening.» Sthm 1881.

**) 50 dylika orter uppräknas i utlåtandet.

torde möta öfvervinneliga svårigheter att vidtaga en liknande åtgärd jemväl å platser, der postutvexlingen besörjdes genom postkontor;

att, genom post- och telegrafanstalters förenande, torde kunna beredas en icke så obetydlig minskning i utgifterna å förslagsanslagen till extra biträden m. m., hvilka anslag i då gällande stater för de bägge verken uppginge till sammanlagdt 407,000 kronor;

att genom en sådan anordning, som af Riksdagen blifvit föreslagen, borde kunna i afsevärd mån nedsättas utgifterna för tjenstelokalers förhyrande, äfvensom för rummens städning, för bränsle och belysning m. m.; men

att på frågans dåvarande ståndpunkt ledning saknades för uppgörande af en sannolikhetsberäkning rörande beloppet af de besparingar, som, på grund af förenämnde omständigheter, kunde åstadkommas.

Generalpoststyrelsen utvecklar derefter ett annat till stöd för yrkandet på post- och telegrafverkens förenande åberopadt skäl, nemligen fördelen af att åstadkomma *en inskränkning i antalet svagt aflönade tjenstemän*, och förklarar styrelsen, att detta skäl, enligt styrelsens uppfattning, »*icke minst förtjenar afseendes*».

Vidare yttrar generalpoststyrelsen, att den erfarenhet, som i afseende å förening af post- och telegraftjenst vunnits efter utfärdandet af kongl. brefvet den 6 juni 1873, måste anses bekräfta rigtigheten af det i Riksdagens skrifvelse den 10 maj 1871 uttalade antagande, att, *så länge icke öfverstyrelsen för post- och telegrafverken vore gemensam, någon sammanslagning i större utsträckning af post- och telegrafanstalter svårligen komme att varda ävägabrakt*.

Poststyrelsen öfvergår sedermera till en framställning rörande fördelningen på sex byråer af de under en chef förenade post- och telegrafstyrelsernas föredragningsärenden, men därförinnan anför styrelsen följande, som utskottet anser böra ordagrant återgifvas:

»Det olika sätt, hvarpå i allmänhet statsförvaltningen är ordnad inom de främmande länder, hvilkas post- och telegrafverk redan äro mer eller mindre fullständigt förenade, har naturligtvis icke kunnat annat är utöfva inflytande jemväl på bildandet af öfverstyrelserna för de begge nämnda kommunikationsanstalterna. Hvad som för möjligheten att i dessa länder, inom en rimlig tidsrymd, åstadkomma en verklig förening af de begge, en gång åtskilda post- och telegrafinrättningarne måste anses hafva varit afgörande, är emellertid — *icke* huruvida förvaltningen af verkens angelägenheter öfverlemnats åt en styrelse med ungefärligen enahanda embetsmyndighet som den, hvilken inom Sverige tillkommer de nuvarande särskilda styrelserna för post- och telegrafverken, eller om samma förvaltning blifvit anförtrodd åt en afdelning af ett eller

annat ministerium — utan huruvida åt förvaltningen beredts en sådan enhet, som gjort det möjligt att, vid hvarje befordran eller förflyttning af tjänsteman, tillgodose lika så mycket posttjenstens som telegraf-tjenstgöringens kraf, utan att dervid lemna ur sigte statens intresse dervid, att antalet tjänstemän blefve så mycket som möjligt begränsadt.»

»Det är samma enhet i förvaltningen, som äfven inom Sverige anses erfordras för reformens genomförande, då, såsom i Riksdagens skrifvelse den 12 nästlidne maj anföres, »endast en för begge styrelserna gemensam chef kan ega sådan kändedom om i fråga varande personal, som erfordras för att kunna bedöma, när genom förflyttningar, som af författningarne medgifvas, samt genom vidtagande i öfrigt af lämpliga åtgärder, utväg kan beredas att genom samma person — vare sig han användes som föreståndare eller som biträdande tjänsteman — få så väl post- som telegraf-tjenstgöringen bestridd.»

»Att åter, om post- och telegrafverkens angelägenheter skola handhafvas af en gemensam styrelse, denna styrelse bör ordnas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grundsatser, som i en senare tid gjort sig gällande i afseende å förvaltningen af andra allmänna verk och inrättningar inom riket, lärer icke vara något tvifvel underkastadt. Med denna uppfattning synes äfven öfverensstämma den åsigt, som i detta ämne uttalats i Riksdagens sist åberopade skrifvelse. Och redan under de första åren af telegrafinrättningens verksamhet, vid en tidpunkt då likvisst redan fans åvägabragt telegraf-förbindelse från Stockholm till Malmö, Göteborg och Grisslehamn samt åtskilliga mellanliggande orter, hade i underdånigt memorial den 23 november 1854 af telegrafverkets förste chef — den man, under hvars ledning inrättningen kommit till stånd och på kort tid vunnit en mycket stor utveckling — blifvit bland annat anfördt, att, sedan en gång anläggningsarbetena, hvilka antogos komma att företagas i flera riktningar inom landet, blifvit afslutade samt telegrafverket vunnit behöflig både utsträckning och stadga, »kunde och borde», enligt telegrafchefens förmenande, »ledningen af dess angelägenheter öfverlemnas åt postverkets öfverstyrelse».

Telegrafstyrelsens utlåtande af den 16 november 1880 börjar med en skildring öfver svenska telegrafväsendets uppkomst och utveckling intill dess dåvarande ståndpunkt, af hvilken skildring styrelsen anser framgå, att vårt telegrafväsende allt från dess början utbildat sig såsom ett sjelfständigt statens embetsverk, för hvars underhåll icke från statens sida några känbara uppoffringar varit erforderliga. I öfrigt innefattar utlåtandet en utförlig framställning, som i allmänhet står i ganska skarp motsats till generalpoststyrelsens. Utskottet har funnit hvad telegrafstyrelsen sålunda anført böra här upptagas i följande hufvudsakliga delar, nemligen:

»Ett bland de förnämsta skäl, som blifvit anförda för en förening af post- och telegrafverkens styrelser, är att, så länge öfverstyrelsen för nämnda verk icke vore gemensam, en mera omfattande förening af post- och telegrafanstalter svårligen skulle varda åvägabragt.»

»Detta skäl vore tvifvelsutän af stor vikt, om man blott åsyftade en så långt som möjligt utsträckt förening af post- och telegraftjänster, utan att jemväl taga hänsyn till tjänsternas beskaffenhet och möjligheten af deras samfälda skötande på ett fullt nöjaktigt sätt. Ty det ligger i sakens natur, att, då fråga uppstår om förening med annan befattning af sådan tjänst, som, för att kunna behörigen skötas, kräver, att dess innehafvare uteslutande egnar sig deråt, svårigheter måste möta från styrelsen för det verk, hvars tjänstbarhet deraf närmast beröres.»

»En så vidt utsträckt förening af post- och telegraftjänster kan dock icke hafva varit afsedd, ty om ock dermed skulle vinnas en åsyftad minskning af tjänstemannapersonalen, skulle denna fördel i betydande grad förringas af den olägenheten, att antingen endera af sålunda förenade tjänster måste tillbakasättas, eller ock att ingendera af dem kunde på ett för allmänheten tillfredsställande sätt uppehållas. Med »en mera omfattande förening af post- och telegrafanstalter» torde derföre hufvudsakligen böra förstås en förening af alla mindre sådana anstalter, der den inskränkta trafiken gör det möjligt, att en och samma person utan åsidosättande af någondera tjänsten kan ensam uppehålla dem begge.»

»Att emellertid en förening af dylika smärre befattningar icke med någon nödvändighet fordrar, att de lyda under samma styrelse, torde framgå bland annat deraf, att ett högst betydligt antal af de vid jernvägarnes stationer inrättade poststationer — för närvarande uppgående till 496 stycken, hvaraf 131 vid statens jernvägar — kunna förestås af jernvägstjänstemän, utan att någon olägenhet deraf försports eller det derföre blifvit ifrågasatt, att post- och jernvägsförvaltningarne borde ställas under en gemensam öfverstyrelse.»

»Om också, såsom telegraftstyrelsen blifver i tillfälle att längre ned närmare utveckla, en mera omfattande förening än hittills af mindre post- och telegrafanstalter låter sig utan olägenhet verkställas, så anser styrelsen likväl, att en så vidt utsträckt sammanslagning af fullständiga postanstalter och telegraftstationer, som af generalpoststyrelsen i dess underdåniga yttrande rörande förevarande ärende blifvit ifrågasatt, svårligen lär kunna utföras utan att antingen tjänsten blir deraf lidande eller ökad kostnad uppstår för statsverket.»

»Hos mången synes hafva gjort sig gällande den föreställningen, att, när antalet af de vid en och samma station afsända och ankomna telegrammer är mindre betydligt, expedierandet deraf bör kunna medhinnas, och tillräcklig tid likväl återstå för tjänstemannen till skötande af postgöromål.»

»Häremot måste likväl erinras:

att bestyret med telegrammernas afsändande och mottagande icke låter efter godtfinnande jemt fördela sig på tjänstgöringstimmarne; äfvensom att telegrafisten ofta har stor svårighet att under telegrambefordringen på de ej sällan öfverfyllda linierna få afsända ett telegram, och att, derest denne tjänsteman, upptagen af främmande göromål, icke är i tillfälle att begagna det ögonblick, då linien blir för honom tillgänglig, ett ytterligare, för korrespondenten menligt uppskof uppstår.»

»Första villkoret för en god telegraftjänst är *påpasslighet* vid apparaterna och ett skyndsamt besvarande af gifna signaler. Härpå ligger större vikt än den i telegraftjensten oinvidde i allmänhet torde föreställa sig. Hvarje dröjsmål härvid verkar nemligen hämmande på telegramexpeditionen icke allenast vid de tvenne stationer, mellan hvilka telegrafering skall ega rum, utan äfven vid öfriga stationer, som för sin korrespondens måste betjena sig af samma ledningstråd. Den tjänsteman, som uraktlåter att egna en ständig uppmärksamhet åt de telegrafapparater, han har att sköta, kan på sådant sätt vålla ett försenande af telegramvexlingen, hvaraf verkningarna sträcka sig vida.»

»Det är med hänsyn till denna oafåtliga, äfven på de minsta stationer nödvändiga påpassning, som hos telegrafstyrelsen måste uppstå en välberättigad betänklighet, när fråga blir att åt telegrafstationsföreståndare äfven uppdraga ombesörjandet af postgöromålen å samma ort, helst, vid försummelse i telegrafexpeditionen, posttjänstens åligganden lätt kunde såsom ursäkt åberopas och tvärtom.»

Telegrafstyrelsen åberopar derefter förhållandet i Norge, hvarest redan från år 1863 ett antal post- och telegrafstationer varit ställda under gemensamma föreståndare; och efter meddelande att antalet af de i Norge vid 1880 års början förenade post- och telegrafanstalter utgjorde 20, hvaraf 10 voro postexpeditioner och 10 poststationer (»postaabnerier»), förenade med telegrafstationer af olika klasser, anför styrelsen, till bevis derpå att en aunan uppfattning dåmera gjort sig gällande angående lämpligheten af en dylik förening, ett yttrande derom af norske telegrafdirektören i en officiel skrifvelse den 1 maj 1880; varande berörda yttrande så lydande:

»Forening af Post- og Telegraf-Expedition har imidlertid ikke

efter senere Udtalelser i Stortinget, hvortil ogsaa Regjeringen har sluttet sig, været anseet som heldig, og er en af Grundene fra Regjeringens Side, at Indehaveren gjerne ikke skjætter begge Forretninger lige omsorgsfuldt, og er hertil paa Grund af indtruffet Tilfælde ogsaa kommen den Betragtning, at den forenede Befatning med Post og Telegraf giver anledning ved Forfalskning af Telegrammer til at skjule begaaet Postsvig.

For Eftertider vil Kombination af Post- og Telegrafanstalter ikke finde Sted, og ved de nu forenede vil ved intrædende Ledighed Postexpeditionerne blive fraskilt Telegrafbestillingerne.»

Vidare yttrar telegrafstyrelsen, i fråga om förening under gemensam föreståndare af fullständig postanstalt och telegrafstation, att dervid måste iakttagas desto större varsamhet som, äfven om särskildt biträde för postgöromålen anställes, telegraftjensten detta oaktadt icke alltid kunde blifva behörigen tillgodosedd. »För så vidt nemligen» — tillägger styrelsen — »expedierandet af ankomna och afgående poster sker på en tid, då telegraftjenstgöringen pågår, och dervid erfordras närvaro af *tvänne* personer för vinnande af nödig kontroll öfver värdeförsändelsers postbehandling, läser det ej kunna undvikas, att vid sådana tillfällen tjenstgöringen vid telegrafapparaterna blifver försummad. Den fördel, som en dylik förening af tjenester ansetts bereda postverket genom underlättande af berörda kontroll, skulle därför i de flesta fall icke kunna vinnas utan genom telegraftjenstens tillbaksättande.»

Efter att derefter hafva förklarats, att en förening post- och telegrafanstalter lämpligen kunde åvägbringas endast å sådana orter, der vid telegrafstationerna hela antalet telegramexpeditioner blott undantagsvis uppginge till 2,000 om året, och der, att döma efter de för ändamålet anslagna arvodena, postgöromålen icke torde upptaga mera tid, än att de utan olägenhet skulle »vid sidan af telegrafgöromålen» kunna af telegrafstationens föreståndare bestridas*), öfvergår telegrafstyrelsen till frågan om den *besparing*, som ansetts kunna vinnas genom post- och telegrafverkens förening, dervid först toges i betraktande, huruvida någon nämnvärd besparing verkligt vore att påräkna genom sammanslagningen af vissa post- och telegrafanstalter. Det heter:

»Enligt nådiga brevet den 6 juni 1873 må *poststations* förenande med telegrafstation icke för de derigenom på en hand sammanslagna

*) 26 sådana orter uppräknas.

föreståndarebefattningarna medföra någon minskning i den aflöning, som deras innehafvare egt att dels å postverkets, dels å telegrafverkets stat åtnjuta;

hwaremot, då en *postexpedition* förenas med en telegrafstation å sådan ort, der samtliga göromålen vid den förenade anstalten anses i allmänhet kunna af *en* person bestridas, föreståndaren för en så beskaffad anstalt skall åläggas att afstå en viss andel, i allmänhet en fjerdedel, af den lön eller det arvode, tjeustgöringspenningar deruti icke inberäknade, som enligt hvardera verkets stat skolat, der någon förening ej egt rum, utbetalas.»

»I allmänhet uppgå sjelfva lönerna för de postexpeditörs- och telegrafistbefattningar, hvilka blifvit till förening ifrågasatta, till sammanlagdt 1,500 å 1,800 kronor, hvaraf alltså fjerdedelen utgör 375 å 450 kronor.»

»Utgående från berörda nådiga föreskrift om löneafdrag vid post- och telegrafbefattningars förenande har generalpoststyrelsen i sitt underdåniga yttrande, rörande förevarande fråga, beräknat, att, för så vidt efter hand kunde, utan tillökning i biträdespersonalen, beredas tillfälle att åt samma person uppdraga befattningarna såsom föreståndare för *postexpedition* och telegrafstation å ett antal af 46 uppräknade orter, der båda dessa slags anstalter finnas inrättade, derigenom skulle vinnas en årlig besparing i aflöningen af tillsammans 23,475 kronor.»

»Häremot torde likväl böra erinras, att, enligt hvad erfarenheten visat, en förening af dylika tjänster i allmänhet icke låter verkställa sig med mindre än att i sammanhang dermed äfven göres *tillökning i biträdespersonalen*. Sålunda har det befunnits nödigt att, efter föreningen af post- och telegrafföreståndarebefattningarna i Leksand, Ljusne och Säter, för postgöromålens skötande å dessa orter anställa särskilda biträden mot arvoden, uppgående till sammanlagdt 1,500 kronor för år; och hafva således, enär afdragen å föreståndarnes sammanslagna löner utgjort 1,162 kronor 50 öre, utgifterna för personalen i sjelfva verket ökats med 337 kronor 50 öre utöfver hvad de belöpte sig till, medan nämnda post- och telegraftjänster voro skilda. Äfven i Dalarö skulle den gemensamme föreståndaren ej kunna bestrida de båda befattningarna, derest ej, för telegrafstationens öppenhållande hela dagen, derstädes under seglationstiden anställdes ett särskildt biträde. Vål har någon minskning i utgifterna för kontorshyra kunnat beredas postverket genom kostnadsfritt begagnande af telegrafstationernas lokaler, men det oaktadt torde, af nyss angifna skäl, ingen egentlig besparing på det hela hafva vunnits genom de hittills verkställda föreningarna af

post- och telegrafanstalter.^{*)} Det är derföre föga sannolikt, att ett i detta hänseende gynsamare resultat skulle kunna ernås genom en vidsträcktare förening af dylika tjänster, enär, såsom förut nämnts, göromålen i de flesta fall icke hinna ombesörjas af blott *en* person. Tvärtom är det antagligt, att den besparade fjerdedelen af bägge lönerna i allmänhet icke skulle blifva tillräcklig till ersättning åt erforderligt biträde.»

»En obestriddlig fördel af en dylik sammanslagning af tjänster vore visserligen den, att en välbehöflig löneförbättring derigenom kunde beredas de tjänstemän, som blefve förordnade att förestå de förenade befattningarna, men härvid bör icke förbises, att denna fördel icke skulle komma dem till godo, hvilka deraf äro mest i behof, äfvensom att den indragning af personal, som blefve en följd af en dylik sammanslagning af tjänster, efter all sannolikhet skulle i främsta rummet träffa de qvinliga telegrafistbefattningarna samt sålunda inskränka den utväg till förvärf, som blifvit för qvinnan öppnad genom hennes anställning vid telegrafverket.»

»Huruvida åter genom de båda styrelsernas förening under en gemensam chef någon ekonomisk fördel skulle kunna beredas statsverket, lär förnämligast bero på den organisation, som den nya styrelsen skulle komma att erhålla. Enligt de grunddrag för en sådan organisation, som generalpoststyrelsen i dess underdåniga yttrande angifvit, skulle i sammanhang med chefsbefattningarnas förening vid den gemensamma styrelsen upprättas en ytterligare byrå utöfver de fem nu befintliga, af hvilka tre tillhöra generalpoststyrelsen och två telegrafstyrelsen. Under förutsättning att härigenom icke någon annan tillökning af personalen än af en ny byråchef blefve behöflig, skulle sålunda i aflöningsstaten vinnas en besparing, motsvarande skilnaden mellan en af nuvarande chefslönerna och aflöningen för en byråchef. Som likväl den gemensamma chefens aflöning, i anseende till denne embetsmans vidtomfattande åligganden och dermed följande ansvarighet, torde komma att bestämmas till högre belopp än nuvarande chefsaflöning, så minskas i förhållande dertill nyss berörda besparing.»

*) I generalpoststyrelsens ofvan omnämnda utlåtande uppgifves dock, att den årliga besparing å aflöningsstaternas anslag, som genom förening af befattningarna såsom föreståndare för post- och telegrafanstalterna i Dalarö, Leksand, Ljusne och Säter »för närvarande uppkommer», utgör

för postverket.....	kronor	900: —
och för telegrafverket	»	937: 50

tillsammans kronor 1,837: 50

»Om emellertid en sådan organisation, af skäl som här nedan särskildt framhållas, icke skulle befinnas lämplig, utan det ansåges nödigt att, i sammanhang med indragningen af en chefslön, inrätta särskilda sous-chefsbefattningar, en för hvardera verket, är det antagligt att, i stället för besparing, snarare en tillökning i utgifter skulle derigenom uppkomma.»

»I hvarje fall torde således den ekonomiska fördelen af styrelsernas sammanslagning blifva af så ringa betydelse, att den icke bör kunna utöfva någon inverkan på uppfattningen och afgörandet af förvarande viktiga fråga i dess helhet.»

»Deremot lär, för bedömandet af frågans finansiella sida, särskildt böra tagas i öfvervägande, huruvida, i sammanhang med de begge verkens förening, pensionsväsendet skulle kunna ordnas på sådant sätt, att icke staten finge vidkännas betydligt större uppoffringar för telegrafpersonalens pensionering än för närvarande, då telegrafverket har sin egen pensionsinrättning. Det synes nemligen vara en nödvändig följd af verkens sammanslagning, att pensionsväsendet äfven blefve gemensamt och att, till åstadkommande deraf, telegrafpersonalen bereddes inträde i civilstatens pensionsinrättning, der poststatens personal redan är upptagen. Men enligt de beräkningar, som blifvit verkställda med hänsyn till ordnandet af telegrafverkets pensionsväsende, och hvarom närmare omförmäles i telegrafstyrelsens underdåniga memorial af den 31 oktober 1879, skulle telegrafpersonalens öfverflyttning till civilstatens pensionsinrättning, efter all sannolikhet, komma att erfordra icke obetydligt ökade bidrag från statsverkets sida.»

Slutligen innefattar telegrafstyrelsens ifrågavarande utlåtande en mycket utförlig utredning rörande *organisationen* af en eventuel gemensam styrelse för post- och telegrafverken, i afseende hvarå telegrafstyrelsen kommer till det resultat, att berörda organisation bör stödja sig på samma hufvudgrunder, som i detta hänseende blifvit inom utlandet tillämpade, nemligen bildandet af två särskilda afdelningar inom den nya styrelsen, den ena för handläggningen af de ärenden, som röra postväsendet, och den andra för telegrafärendenas behandling.

Enligt hvad det vid Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag aflåtna proposition, angående skatt å vissa enskilda telefonanläggningar, fogade utdrag af statsrådsprotokollet gifver vid handen, blef den Riksdagens skrifvelse af den 12 maj 1880, hvaröfver afgifvits ofvan om-

förmälda utlåtanden, den 9 januari 1882 föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, som utföll så, att Kongl. Maj:t, enligt statsrådets hemställan, fann Riksdagens framställning ej för det dåvarande föranleda vidare åtgärd. Af sagda utdrag af statsrådsprotokollet inhemtas jemväl, att, till stöd för statsrådets berörda hemställan, af dåvarande chefen för finansdepartementet anförts hufvudsakligen två skäl: det ena den ökning i göromålen, som postsparbanksärendena antogos skola pålägga postpersonalen, och det andra ovissheten om hvilken omgestaltning af formerna för telegrafverksamheten uppfinningen af telefonen kunde medföra.

Kastar man nu en återblick på det anförda, skall man finna, att under de sista tjugo åren Riksdagen vid tre särskilda tillfällen, nemligen den 13 maj 1868, den 10 maj 1871 och den 12 maj 1880 hänvänt sig till Kongl. Maj:t i fråga om en förening af post- och telegrafverken och dervid med växande styrka uttalat sig för önskvärdheten af en sådan förening. Man ser vidare, hurusom Kongl. Maj:t fattat särskilda beslut, egnade att bereda och underlätta föreningen, och ändtligen erfar man, hurusom post- och telegrafinrättningarnes målsmän, generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen, beträffande lämpligheten af samma förening, uttalat snart sagdt motsatta åsigt, i det att lika varmt som föreningen af poststyrelsen förordats, nästan lika bestämdt har den blifvit af telegrafstyrelsen afstyrkt. Frågan har emellertid, särskildt genom de båda styrelsernas utlåtanden, undfått en ganska fullständig belysning både från den ena och från den andra sidan, och det torde icke förvåna, att, utöfver de skäl för och emot, som sålunda funnit uttryck, utskottet icke kan hafva mycket att tillägga. Men, då Riksdagen uttalat och generalpoststyrelsen bekräftat det antagande, att, så länge icke öfverstyrelsen för post- och telegrafverken vore gemensam, någon sammanslutning i större utsträckning af post- och telegrafanstalter svårligen komme att varda åvägabragt, har utskottet att meddela, det erfarenheten under senare år ytterligare gifvit stöd åt riktigheten af nämnda antagande. När Riksdagen 1880 aflät sin ofvan omförmälda skrifvelse, uppgick, såsom förut är anmärkt, antalet förenade post- och telegrafanstalter till fem, hvarförutan de respektive styrelserna då fattat beslut om förening af ytterligare två post- och telegrafanstalter. Nu finnas — enligt meddelande från telegrafstyrelsens

administrativa byrå — förenade post- och telegrafanstalter likaledes å sju ställen, nemligen å Östermalm (Riddaregatan 27) och Kungsholmen (Handtverkaregatan 18) här i hufvudstaden samt i Dalarö, Kopparberg, Leksand, Lindesberg och Ljusne.

I öfrigt har utskottet, utan att förbise de omständigheter, som af telegrafstyrelsen andragits emot lämpligheten af den nu för fjerde gången inom Riksdagen ifrågasatta föreningen af post- och telegrafverken, trott sig finna, att de så väl af Riksdagen i 1880 års skrifvelse som ock af generalpoststyrelsen i det öfver sagda skrifvelse afgifna utlåtande framställda skäl för en dylik förening i allmänhet fortfarande ega giltighet. Det torde kunna sägas, att ingen förändring af den art och den omfattning som den ifrågavarande ställes i utsigt, utan att vissa betänkligheter deremot anföras; men utskottet anser det vara i ärendet nöjaktigt ådagalagdt, att fördelarne af post- och telegrafverkens förening i icke obetydlig mån öfverstiga de olägenheter, hvilka till äfventyrs kunna deraf varda en följd — olägenheter, de der likväl, enligt utskottets förmenande, kunna i de allra flesta fall undanrödjas genom kloka och praktiska anordningar vid den nya, förenade anstalten.

Utskottet anser sig ock böra fästa uppmärksamheten på — hvad äfven af herr Adelsköld blifvit i hans motion antydt — att, enligt hvad förberörda utdrag af statsrådsprotokollet för den 31 december sistlidet år utvisar, dåvarande chefen för finansdepartementet till samma protokoll uttalat den åsigt, att, »sedan ytterligare någon tids erfarenhet vunnits rörande alla på saken inverkan omständigheter», frågan om post- och telegrafverkens förening i ändamål att derigenom i någon mån nedbringa förvaltningskostnaden borde å nyo tagas under allvarlig ompröfning. Emot detta uttalande har utskottet att erinra endast, att utskottet icke rätt förstår nödvändigheten af ärendets uppskjutande i afvaktan på ytterligare erfarenhet rörande de omständigheter, som på saken kunna hafva inverkan. Skälen för Kongl. Maj:ts afslag å Riksdagens framställning af 1880, voro ju dels den ökning i göromålen, som postsparbanksärendena antogos skola pålägga postpersonalen, och dels ovissheten om hvilken omgestaltning af formerna för telegrafverksamheten uppfinningen af telefonen kunde medföra. Hvad nu postsparbanksärendena vidkommer, så är, som bekant, kongl. förordningen angående postsparbanken utfärdad den 22 juni 1883 och bankens verksamhet tog sin början med ingången af år 1884. Man torde alltså kunna antaga, att under de sistförflutna fyra åren den behöfliga erfarenheten vunnits om postsparbanksärendenas inverkan på postgöromålen. Beträffande åter telefonväsendets betydelse för tele-

grafverksamheten, yttrar den förre chefen för finansdepartementet sjelf i ofvan citerade anförande till statsrådsprotokollet, att, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, telefonväsendet, långt ifrån att förändra en ökning i göromålen för telegrafverkets personal, ledt till ett minskadt användande af telegrafan. Vid dessa förhållanden synes tiden redan nu vara inne att företaga den omnämnda allvarliga pröfningen af frågan om post- och telegrafverkens förening.

Slutligen vill utskottet uttala den uppfattning, att, äfven om de telefonförbindelser mellan hufvudstaden och de förnämligare städerna inom landet, rörande hvilka förbindelsers anläggning — såsom ett inom Riksdagen utdeladt häfte med titel: »Handlingar rörande telefon- och telegrafväsendet» utvisar — Stockholms allmänna telefonaktiebolag hos Kongl. Maj:t gjort ansökning, skulle komma att, på sätt telegrafstyrelsen förordat och äfven utskottet finner riktigast, utföras uteslutande af staten, denna omständighet likväl ingalunda torde vålla något afsevärdt hinder för föreningen af post- och telegrafverken.

På grund af hvad härmed blifvit anfördt, får utskottet hemställa, att Andra Kammaren behagade, i anledning af förevarande motion, besluta:

att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, så fort ske kan, låta utarbета och Riksdagen föreläggas förslag till post- och telegrafverkens förenande under en gemensam styrelse.

Stockholm den 6 mars 1888.

På utskottets vägnar:

LUDV. ESSÉN.